

Asia: VN/6450/2019

Esitys alueiden kehittämistä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan rahastoja koskevan lainsäädännön uudistamisesta

I Keskeiset ehdotukset

- **Kommentteja ja näkemyksiä lakiuudistuksen keskeisistä ehdotuksista**

- Rakennerahasto-ohjelmien osalta maakuntien liittojen ja ELY-keskusten toimivaltaan tai keskinäiseen työnjakoon välittävinä toimieliminä ei esitetä muutoksia. Lakiesitys jättää kuitenkin epäselväksi sen, mikä todellinen rooli aluekehittämisessä ja rakennerahasto-ohjelmien toteuttamisessa on sellaisilla ELY-keskuksilla, joita ei ole nimetty rakennerahastotehtäviä hoitavaksi välittäväksi viranomaiseksi.
- Ehdotuksen mukaan nykyinen alueiden kehittämisen suunnittelujärjestelmä toimijoihin säilyisi pääosin entisellään. Aluekehittämisen tavoitteissa ja toimenpiteissä olisi syytä nostaa vielä vahvemmin esille ilmastonmuutoksen hillinnän ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen sekä yhteiskunnan resilienssin ja sosiaalisen kestävyyden huomioon ottaminen. Alueiden kehityserojen tasaaminen on myös jatkossa tärkeä ohjelmatyön tavoite ja rahoituksen kohdentamisen peruste.
- Aluekehittämisen suunnittelujärjestelmän keventämistä ja yksinkertaistamista kannatetaan. Suunnittelujärjestelmä on ollut turhan raskas ja monimutkainen sisältäen aluekehittämisen erityisohjelmia, äkillisten rakennusmuutosalueiden määrittelyä, maakuntaohjelmien toimeenpanosuunnitelmia.
- Siirtyminen vuorovaikutteiseen keskusteluun alueiden ja valtion välillä on kannatettavaa. Se yhdenmukaistaa ohjelmaperusteista ja tulospohjaista kehittämistä. Sopimuksellinen yhteistyö alueiden tai alueen osien ja valtion välillä on kannatettavaa, koska se mahdollistaa alueiden erilaisuuden huomioimisen.

- Sekä toimeenpano- että rahoituslain asetuksissa säädetään monia merkittäviä asioita. Olisi suotavaa, että myös asetustekstit olisivat yhtä aikaa lakitekstien kanssa lausuttavana.
- ELY-keskus pitää kannatettavana sitä, että maahanmuuttajien kotoutumisen tukeminen on sisällytetty osaksi alueiden kehittämistä.

II Lakiluonnos alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (Toimeenpanolaki)

- **Ovatko lain tarkoitus ja soveltamisalat selkeät? (1 ja 3 §)**

-

- **Ovatko alueiden kehittämisen tavoitteet selkeät ja kestävät pitkällä aikavälillä? (2 §)**

-

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 1

- Alueiden kehittämisen tavoitteissa painotetaan ehdotuksen mukaan alueiden kestävää kasvua ja kilpailukykyä. Kestävä kehitys vaikuttaa jaetun eri osioihin ja sektoreihin, joita kehitetään erillään toisistaan. Yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden lisääminen, eri väestöryhmien osallisuuden edistäminen, ilmastonmuutoksen hillintä, luonnon monimuotoisuuden turvaaminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö ovat periaatteita, jotka tulisi sisällyttää kiinteäksi osaksi suunnitelmia ja eri sektoreiden kehittämistoimenpiteitä. Kestävän kehityksen periaatteet olisi syytä sisällyttää kaikkeen aluekehittämiseen niin elinkeinojen kehittämiseen, kilpailukykyyn, sosiaaliseen osallisuuteen, osaamiseen kuin infrastruktuuriin liittyvissä toimissa.
- Tavoitteissa olisi perusteltua näkyä tavoite siirtyä ilmastoneutraaliin talouteen, koska toimeenpano koskee myös JTF-rahaston toimeenpanoa ja Euroopan parlamentin ja neuvoston oikeudenmukaisen siirtymän rahaston perustamisesta annetun asetusluonnoksen 4 artiklan mukaisia toimia.
- **Ovatko viranomaisten vastuut ja roolit selkeästi määritelty?**
-
- **Saako 15 §:stä kokonaiskuvan maakuntien liittojen alueiden kehittämiseen liittyvistä tehtävistä?**

Lakiluonnoksessa maakuntaliitto pykälän kohdassa 6)” koordinoi luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja ilmastonmuutoksen torjuntaa sekä laadukkaan elinympäristön tilaa koskevan suunnittelun yhteistyötä ja vastaa suunnittelun yhteensovittamisesta maakunnan muun suunnittelun kanssa;”

Esitettyä koordinoititehtävää voidaan pitää maakunnan liiton tehtävän laajentamisena, joka aiheuttaa sekavuutta ja resurssien käytössä mahdollisia haasteita. Tärkeää olisi maakunnan liiton tehtävän yhteensovittaminen ELY-keskuksen ja muiden tahojen (esim. ilmastonmuutokseen liittyvän) tehtävien kanssa siten, ettei siihen tule päällekkäisyyttä. Kohdan 6 teksti voisi olla ”Edistää luonnonvarojen kestäväää käyttöä, ilmastonmuutoksen torjuntaa ja siihen sopeutumista sekä laadukkaan elinympäristön suunnittelua ja huolehtii niistä koskevan yhteistyön edistämisestä ja vastaa suunnittelun yhteensovittamisesta maakunnan muun suunnittelun kanssa;”

- **Onko maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) rooli, tehtävät ja päätöksenteko selkeästi määritelty? (17, 18 ja 19 §)**

17 §:n tekstin mukaan maakunnan yhteistyöryhmän muodostavat alueen kunnat, ohjelmaa rahoittavat valtion viranomaiset sekä aluekehittämisen kannalta keskeiset järjestöt. Valtion viranomaisista koskeva sanamuoto jättää ulkopuolelle muut kuin rakennerahastotehtäviä hoitavat ELY-keskukset. Tätä voidaan pitää merkittävänä puutteena, koska tällöin eri rahastojen yhteensovitus ja kokonaiskuvan saaminen unionin eri rahoitusohjelmien toiminnasta ja vaikuttavuudesta jää vajavaiseksi. Toisaalta paikallisen ELY-keskuksen osaaminen ja tietämys mm. työllisyyteen, ympäristöön, ilmastonmuutoksen hillintään tai maaseudun kehittämiseen liittyen jää tällöin hyödyntämättä. Ilmaisua ”ohjelmaa rahoittava valtion viranomainen” olisi syytä muuttaa lakitekstissä siten, että se sisältää alueen kannalta keskeiset valtion virastot (ELY-keskukset ja AVIt) riippumatta siitä rahoittaako ohjelmaa vai ei.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 2

Lakitekstiin liittyviä epäselviä viittauksia on syytä tarkistaa 16 § ja 18 § kohdalta. 16 §:n perustelujen mukaan tehtävien kokoamisesta maakunnan liittojen osalta säädetään asetuksessa alueiden kehittämisestä ja alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta. Kuitenkaan pykälässä ei ole mainintaa asetuksenantovaltuudesta. Samoin 16 § perusteluissa viitataan rahoituslain 9§:ään. Se pitänee olla rahoituslain 12 §. Toimeenpanolain 18 §:n perusteluissa on mainittu rahoitettaviksi hyväksyttävien hankkeiden mahdollisten ympäristövaikutusten selvittämisestä ennen rahoituspäätösten tekoa. Tätä tehtävää ei ole mainittu pykälän tekstissä.

- **Lakiluonnoksessa ehdotetaan, että luovutaan erityisohjelmista (osaamiskeskusohjelma (OSKE, vuosina 1994–2013), aluekeskusohjelma (AKO, v. 2001–2009) ja viimeisimpänä koheesio- ja kilpailukykyohjelma (KOKO, v. 2010–2013). Näkemyksiä ehdotuksesta tai ohjelmien tarpeesta jatkossa? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 30 §)**

Ehdotusta pidetään kannatettavana sekä hallinnon keventämisen että ohjelmatyön selkeyttämisen kannalta.

- **Onko maakuntaohjelman asemasta säädetty riittävästi? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 34 §)**

-
- **Näkemyksiä ehdotuksesta luopua maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmasta? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 33 §)**

Ehdotusta pidetään kannatettavana sekä hallinnon keventämisen että ohjelmatyön selkeyttämisen kannalta.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 3

- Siirtyminen vuorovaikutteiseen keskusteluun alueiden ja valtion välillä on kannatettavaa. Se yhdenmukaistaa ohjelmaperusteista ja tulospohjaista kehittämistä. ELY-keskuksen osallistuminen keskusteluihin on välttämätöntä aluekehittämisen tulostavoitteiden takia ja rahoittavana viranomaisena.
- Sopimuksellinen yhteistyö alueiden tai alueen osien ja valtion välillä on kannatettavaa, koska se mahdollistaa alueiden erilaisuuden huomioimisen.
- **Ovatko eri viranomaistahot ja yhteistyöohjelmien hallinnointi määritelty selkeästi?**

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 4

-
- **Lakiluonnoksessa ehdotetaan, että luovutaan äkillisten rakennemuutosalueiden nimeämisestä. Näkemyksiä luopua äkillisten rakennemuutosalueiden nimeämisestä? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 47 §:n 2 mom.)**

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 5

III Lakiluonnos alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta (Rahoituslaki)

- **Ovatko lain tarkoitus ja soveltamisalat selkeät? (1 ja 2 §)**

-
- **Onko viranomaisten toimivalta määritelty selkeästi?**
-

- **Onko toimivallasta välittävänä toimielimenä säädetty riittävästi?**
-

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 1

- 7 §:n mukaan kehittämishankkeessa, jota koskee tulosten yleisen hyödynnettävyyden edellytys, voi olla mukana myös yrityskohtaisia toimenpiteitä osana laajempaa kehittämiskokonaisuutta. Se, että yritykset voivat päästä osaksi yleisesti hyödynnettävää kehittämishanketta, on kannatettavaa ja tuo uusia mahdollisuuksia hankkeiden sisältöihin ja vaikuttavuuteen.
- 18 §:n perusteella vaikuttaa siltä, että luontoissuoritukset, vastikkeellinen työ, vastikkeellisesti luovutettu tuotantopanos tai hyödyke käyvät omarahoituksena vain maakunnan liittojen myöntämään kansalliseen aluekehitystukeen, ei rakennerahastohankkeisiin. Perustelusta ei kuitenkaan käy ilmi, millä perusteella tähän ratkaisuun on päädytty. Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesiorahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevista yleisistä säännöksistä ja rahoitussäännöistä sekä turvapaikka- ja maahanmuuttorahastoa, sisäisen turvallisuuden rahastoa ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälinettä koskevista rahoitussäännöistä annetun asetusehdotuksen COM(2018) 375 final 47 artiklan mukaan jäsenmaille on annettu mahdollisuus hyväksyä tukikelpoisiksi kustannuksiksi luontoissuorituksia, jos ne täyttävät 61 artiklassa mainitut tukikelpoisuussäännöt. Luontoissuoritusten, vastikkeellisen työn ja vastikkeellisesti luovutettujen tuotantopanosien tai hyödykkeiden hyväksyminen tukikelpoisiksi kustannuksiksi edistäisi mm. kolmannen sektorin ja tutkimuslaitosten osallistumista rahoitusohjelmien toimiin.
- 19 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan sellaisissa hankkeissa, joissa hankkeen toimenpiteisiin osallistuu hyödynsaajina taloudellisia toimijoita, tuen hakijan olisi liitettävä hakemukseen selvitys toimijoille kohdennettavista toimenpiteistä vähämerkityksisen tuen kohdentumisen arviointia varten. Näiden toimijoiden osalta olisi myös pystyttävä arvioimaan de minimis -tuen kertymä, jottei de minimis-tuen määrä ylity.
- EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmavalmisteluun vuosille 2021-2027 sisältyvät Itä- ja Pohjois-Suomessa rahoitettavat laajakaistainfrastruktuurihankkeet. Niiden rahoittamista ei ole huomioitu välittävien viranomaisten tehtävissä eikä perustelumuiistiossa.

- Onko tukimenettelystä säädetty selkeästi ja riittävällä tasolla?

-

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 2

Tuen palauttamisen ja takaisinperinnän (30 §, 31 § ja 32 §) alarajan nostaminen 250 euroon on kannatettavaa hallintokulujen ja hallinnon keventämisen kannalta.

Kommentteja ja näkemyksiä lukuun 3

-

- Onko erillinen luku kansallisen vastinrahoituksen erityissäännöksistä tarpeellinen?

-

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 4

-

- Onko eri viranomaisten tarkastusoikeudet määritelty selkeästi?

-

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 5

-

Kommentteja ja näkemyksiä lukuun 6

-

IV Mitä muuta haluatte sanoa alueiden kehittämistä ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanoa ja hankkeiden rahoittamista koskevan lainsäädännön uudistamisesta?

Kommentit ja näkemykset

-

